

Miasto Toruń

Raport podsumowujący dyskusję nad wyzwaniami i celami Strategii Rozwoju Torunia w trakcie 2. Toruńskiego Kongresu Dialogu

Toruń, listopad 2025 r.

SPIS TREŚCI

Spis treści	2
Wprowadzenie.....	4
Idea Toruńskiego Kongresu Dialogu	4
Przebieg 2. Toruńskiego Kongresu Dialogu	5
Istotność obszarów Strategii	8
Rekomendacje 2. Kongresu Dialogu	13
Przedsiębiorczość i rynek pracy.....	13
Informacje podstawowe	13
Wyzwania	13
Cele rozwojowe.....	14
Rozwiązania	15
Wnioski	16
Sprawy społeczne	17
Informacje podstawowe	17
Wyzwania	17
Cele rozwojowe.....	19
Rozwiązania	21
Wnioski	24
Społeczeństwo obywatelskie.....	25
Informacje podstawowe	25
Wyzwania	25
Cele rozwojowe.....	27
Rozwiązania	28
Wnioski	30
Kultura, dziedzictwo i turystyka	31
Informacje podstawowe	31
Wyzwania	31
Cele rozwojowe.....	34

Rozwiązania	35
Wnioski	40
Sport i kultura fizyczna	41
Informacje podstawowe	41
Wyzwania	41
Cele rozwojowe.....	43
Rozwiązania	45
Wnioski	46
Środowisko i klimat.....	48
Informacje podstawowe	48
Wyzwania	48
Cele rozwojowe.....	49
Rozwiązania	50
Wnioski	51
Spójność i dostępność infrastrukturalna miasta	52
Informacje podstawowe	52
Wyzwania	52
Cele rozwojowe.....	54
Rozwiązania	55
Wnioski	56
Bezpieczeństwo	57
Informacje podstawowe	57
Wyzwania	57
Cele rozwojowe.....	58
Rozwiązania	59
Wnioski	60
Opracowanie merytoryczne raportu	61

WPROWADZENIE

Idea Toruńskiego Kongresu Dialogu

Zapraszając mieszkańców do rozmowy w ramach Toruńskiego Kongresu Dialogu w 2024 r., władze miasta zaproponowały nowy format partycypacji społecznej, którego celem było wspólne stworzenie mapy zagadnień i tematów, w których konsultowanie chcą włączyć się interesariusze miejscy. Powodzenie pierwszej edycji Kongresu, który w otwartej rozmowie o partycypacji i zarządzaniu politykami miejskimi przyniósł ponad 700 pomysłów działań zgłoszonych przez uczestników, zmotywowało Prezydenta Miasta Torunia Pawła Gulewskiego do kontynuacji idei corocznego spotkania mieszkańców, liderów lokalnych wspólnot, przedstawicieli sektora pozarządowego, przedsiębiorców, naukowców, ekspertów oraz urzędników i władz samorządowych.

Doceniając wskazaną przez uczestników pierwszego Kongresu potrzebę otwartej rozmowy o celach strategicznych miasta oraz mając na uwadze rozpoczynający się proces wypracowywania założeń nowej **Strategii Rozwoju Torunia**, tematem przewodnim drugiej edycji Kongresu Dialogu stały się wyzwania rozwojowe, z jakimi zmierzyć powinna się toruńska wspólnota samorządowa, którym towarzyszyło pytanie o cele strategiczne, do których dążyć powinniśmy w najbliższej dekadzie. Dlatego – chcąc uczynić wydarzenie atrakcyjnym merytorycznie dla mieszkańców – Biuro Dialogu i Innowacji Miejskich oraz Wydział Strategii i Projektów Rozwojowych Urzędu Miasta Torunia zaproponowały uczestnikom **osiem obszarów dyskusji**, odpowiadających tematom podejmowanym przez zespoły pracujące nad założeniami nowej Strategii. Dzięki temu, drugiego dnia Kongresu odbyło się osiem otwartych spotkań lub warsztatów partycypacyjnych dotyczących:

- przedsiębiorczości i rynku pracy,
- spraw społecznych (zdrowia, edukacji i równości),
- społeczeństwa obywatelskiego
- kultury, dziedzictwa i turystyki,
- sportu i kultury fizycznej,
- środowiska i klimatu,

- spójności i dostępności infrastrukturalnej miasta,
- bezpieczeństwa.

Przygotowując program Kongresu wprowadzono dwie zmiany względem obszarów tematycznych powstającej Strategii. Wyłączono z dyskusji kwestie współpracy w ramach Metropolii Toruńskiej oraz wydzielono sport i kulturę fizyczną z szerszego obszaru kultury, dziedzictwa, turystyki i sportu.

Format wydarzenia odzwierciedlał cele postawione przed 2. Kongresem Dialogu – dążenie do wzmocnienia otwartej rozmowy o mieście, integrację różnych grup interesariuszy miejskich we wspólnym działaniu oraz włączenie mieszkańców do procesu wypracowywania założeń Strategii Rozwoju Torunia na początkowym etapie jej powstawania. Zakładanym efektem 2. Kongresu Dialogu miało być wypracowanie listy społecznych rekomendacji dla każdego z ośmiu diskutowanych obszarów, które zaprezentowane są w raporcie, a także przekazani ich do zespołu strategicznego i zespołów tematycznych, powołanych przez Prezydenta Miasta Torunia do wypracowania założeń Strategii.

Przebieg 2. Toruńskiego Kongresu Dialogu

Druga edycja Kongresu Dialogu odbyła się 29 i 30 września 2025 r. w Centrum Kulturalno-Kongresowym Jordanki w Toruniu. Wydarzenie składało się z dwóch, uzupełniających się części – konferencji samorządowej pierwszego dnia Kongresu oraz otwartej rozmowy o założeniach Strategii Rozwoju Torunia, która prowadzona była przede wszystkim drugiego dnia wydarzenia.

Pierwszy dzień Kongresu rozpoczęła uroczysta inauguracja **konferencji dobrych praktyk i doświadczeń w samorządach**. W trakcie pięciu paneli konferencji, zaproszeni goście podzielili się swoimi obserwacjami dotyczącymi współpracy samorządów z kluczowymi interesariuszami – mieszkańcami, liderami lokalnych wspólnot, naukowcami i ekspertami oraz partnerami z obszarów metropolitalnych. Następnie, w czasie otwartej **debaty o wizji rozwoju Torunia** rozpoczęliśmy rozmowę o nowej Strategii, odnosząc się do czterech propozycji stworzonych na podstawie opinii uczestników pierwszej edycji Kongresu.

Otwarta debata pozwoliła na wspólne zastanowienie się, jak łączyć różne spojrzenia na potrzeby mieszkańców i pogodzić **wizje miasta nowoczesnego, chroniącego swoje dziedzictwo, ekologicznego i obywatelskiego**. Ponadto, stanowiła cenną przestrzeń do zmierzenia się z pytaniem, jakie wartości i priorytety powinny kierować wizją rozwoju Torunia przez najbliższą dekadę.

Drugi dzień Kongresu rozpoczęło **podsumowanie efektów pierwszej edycji wydarzenia**, w trakcie którego rozmawialiśmy, jakie zmiany zaszły w obszarach zrównoważonej mobilności, ochrony dziedzictwa kulturowego, spraw społecznych oraz partycypacji mieszkańców – a więc kwestiach kluczowych dla uczestników Kongresu Dialogu w 2024 r.

Następnie, odbyło się **osiem otwartych spotkań lub warsztatów partycypacyjnych** dotyczących najważniejszych zagadnień powstającej Strategii Rozwoju Torunia, w czasie których powołane przez Prezydenta Miasta zespoły tematyczne dyskutowały o wyzwaniach i celach dokumentu z mieszkańcami, liderami lokalnych wspólnot, przedstawicielami sektora pozarządowego, przedsiębiorcami, naukowcami, ekspertami oraz urzędnikami i reprezentantami instytucji publicznych.

Na formalnej liście uczestników 2. Toruńskiego Kongresu Dialogu znalazło się **412 osób**, które potwierdziło odbiór identyfikatorów w punkcie rejestracyjnym. Kolejne 66 osób nie odebrało identyfikatorów mimo wcześniejszej rejestracji na wydarzenie, ale podzieliło się swoją opinią dotyczącą priorytetów Strategii Rozwoju Torunia. Dodatkowo, w rozmowie uczestniczyli zainteresowani **uczniowie toruńskich szkół**, którzy odpowiedzieli na zaproszenie skierowane do młodych mieszkańców naszego miasta, a także przedstawiciele instytucji, które były zaangażowane merytorycznie w spotkania warsztatowe drugiego dnia Kongresu.

Biorąc pod uwagę otwarty charakter Kongresu można przyjąć, że – podobnie jak w pierwszej edycji – udział w dyskusji wzięło **około 500 osób uczestniczących**, wśród których licznie reprezentowane były sektor pozarządowy, środowisko akademickie i eksperckie, liderzy lokalnych wspólnot (w tym rady okręgów) oraz instytucje publiczne. Ważnym dla przebiegu Kongresu był również udział toruńskich przedsiębiorców, przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu, młodych mieszkańców i osób senioralnych.

W trakcie konferencji dobrych praktyk swoimi doświadczeniami i wiedza podzielili się z uczestnikami przedstawiciele samorządów Bydgoszczy, Gdańska, Kielc, Krakowa, Lublina, Łodzi, Poznania, Sopotu oraz Szczecina, a także metropolii górnośląsko-zagłębiowskiej i lubelskiej oraz osoby reprezentujące toruńską naukę i trzeci sektor. Drugiego dnia wydarzenia, partnerem Kongresu odpowiadającym za moderację spotkań i warsztatów partycypacyjnych była Fundacja Stabilo we współpracy z Fundacją Toruńskiej Psychologii.

ISTOTNOŚĆ OBSZARÓW STRATEGII

W formularzu rejestracji uczestników 2. Toruńskiego Kongresu Dialogu poprosiliśmy mieszkańców o ocenienie znaczenia poszczególnych obszarów powstającej Strategii Rozwoju Torunia. Odpowiedzi udzielane były na siedmiostopniowej skali typu Likerta, gdzie 1 oznaczało, że obszar zdecydowanie nie jest ważny, a 7, że zdecydowanie jest ważny. Łącznie, pełnej odpowiedzi udzieliło **368 osób**, którzy opinie stanowiły podstawę analizy przedstawionej w tej części raportu.

Preferencje uczestników sugerują, że kluczowymi obszarami dokumentu powinny stać się **sprawy społeczne** (zdrowie, edukacja i polityka równościowa) oraz **bezpieczeństwo**. Zagadnienia te miały najwyższą średnią wagę istotności (odpowiednio: 5,95 i 5,87), dla ponad połowy uczestników był zdecydowanie ważnymi obszarami oraz był wśród najrzadziej wskazywanych jako nieistotne.

Obszar Strategii	Średnia	Mediana	Zdecydowanie nie	Nie	Raczej nie	Ani tak, ani nie	Raczej tak	Tak	Zdecydowanie tak
Sprawy społeczne: zdrowie, edukacja, równość	5,951	7	22	2	6	23	44	63	208
Bezpieczeństwo	5,872	7	25	4	8	27	37	58	209
Dziedzictwo, kultura, turystyka i sport	5,750	6	22	7	11	26	49	73	180
Gospodarka i rynek pracy	5,671	6	35	2	6	28	43	75	179
Społeczeństwo obywatelskie i inteligentne miasto	5,652	6	23	1	10	33	55	104	142
Środowisko, klimat i zagospodarowanie przestrzenne	5,620	6	26	7	6	32	65	67	165
Dostępność zewnętrzna i spójność wewnętrzna miasta	5,272	6	34	5	13	38	80	81	117
Metropolia Toruńska	4,848	5	45	13	26	58	55	69	102

Tabela 1. Istotność obszarów Strategii Rozwoju Torunia w opinii uczestników 2. Toruńskiego Kongresu Dialogu.
Opracowanie: Biuro Dialogu i Innowacji Miejskich Urzędu Miasta Torunia na podstawie danych zgromadzonych w ankiecie rejestracyjnej (n=368).

Drugą grupę istotnych obszarów stanowią **dziedzictwo, kultura, turystyka i sport** (średnia: 5,75), **gospodarka i rynek pracy** (5,67), **społeczeństwo obywatelskie i inteligentne miasto** (5,65) oraz **środowisko, klimat i zagospodarowanie**

przestrzenne (5,62). Interesującym jest, że obszar kulturalny był obok spraw społecznych najrzadziej wskazywany jako zdecydowanie nieistotny, zaś sprawy społeczeństwa obywatelskiego – jedyne obok spraw społecznych – były ocenione jako nieistotne łącznie przez mniej niż jednego na dziesięciu uczestników badania. Równocześnie, podejście do kwestii gospodarki i rynku pracy było jednym z dwóch tematów (obok Metropolii Toruńskiej) najsilniej różnicujących mieszkańców, przyczyniając się do ich częstszych skrajnych ocen istotności.

Uczestnicy nieco mniejszą wagę przypisali do obszaru infrastrukturalnego – **dostępności zewnętrznej i spójności wewnętrznej miasta** (średnia: 5,27) oraz kwestii współpracy w ramach miejskiego obszaru funkcjonalnego i **Metropolii Toruńskiej** (4,85). Zaobserwowane różnice w ocenie mieszkańców przedstawione są kompleksowo w Tabeli 1 oraz w sposób uproszczony na poniższym wykresie.

Wykres 1. Stosunek mieszkańców do obszarów tematycznych Strategii Rozwoju Torunia.

Opracowanie: Biuro Dialogu i Innowacji Miejskich Urzędu Miasta Torunia na podstawie danych zgromadzonych w ankiecie rejestracyjnej (n=368).

Do interesujących wniosków prowadzi analiza dystrybucji odpowiedzi uczestników. Wśród najczęściej ocenianych jako nieważne przeważają **sprawy metropolitalne, infrastrukturalne i gospodarcze**, lecz równocześnie obszar gospodarki bardzo często wskazywany był jako kluczowy lub ważny, a infrastrukturalny jako ważny. Jedynie dla Metropolii Toruńskiej liczne opinie negatywne nie były równoważone przez osoby z pozytywnym nastawieniem. Ponadto, w trzech obszarach uczestnicy

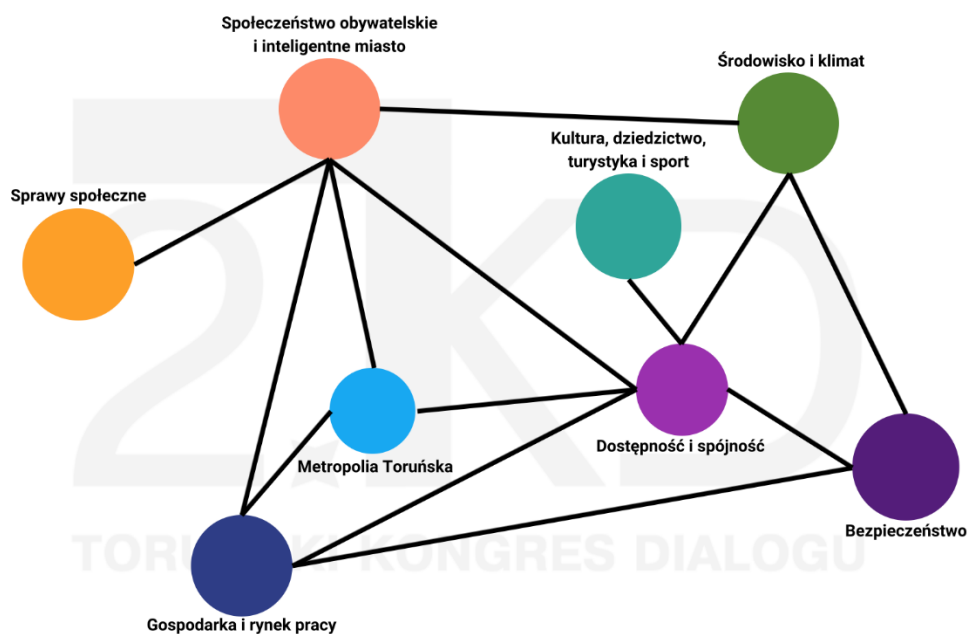
spójnie okazywali wyraźnie przychylną opinię – w przypadku **spraw społecznych i bezpieczeństwa** było to zdecydowanie pozytywne nastawienie, a dla obszaru **społeczeństwa obywatelskiego i inteligentnego miasta** pozytywne. Podobnie ważnym dla uczestników był temat **kultury, dziedzictwa, turystyki i sportu**, jednak w tym przypadku nie zawsze zgadzali się w ocenie stopnia istotności tego obszaru.

Wartościowym jest również przyjrzenie się związkom między udzielanymi przez uczestników odpowiedziami. Analiza danych wskazuje na **szczegółne znaczenie kwestii infrastrukturalnych** (dostępności i spójności), które silnie powiązane są z oceną znaczenia wszystkich obszarów za wyjątkiem spraw społecznych. Dostępność i spójność infrastrukturalna Torunia może oddziaływać na perspektywy współpracy metropolitalnej, ochronę środowiska i klimatu oraz zagospodarowanie przestrzenne, a także gospodarkę i rynek pracy oraz bezpieczeństwo. W mniejszym stopniu przenika się z dziedzictwem, kulturą, turystyką i sportem oraz sprawami społeczeństwa obywatelskiego i inteligentnym miastem, lecz wciąż związek między preferencjami ich dotyczącymi jest istotny. Sugeruje to, że choć **dostępność i spójność** ocenione były jako **zagadnienia umiarkowanie ważne**, to **charakteryzuje je węzłowe znaczenie dla kluczowych obszarów rozwojowych** – bezpieczeństwa, gospodarki czy ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego.

Funkcje węzłowe, łączące istotne obszary Strategii, pełnią również zagadnienia **gospodarcze i obywatelski**. Oprócz ich związku z kwestiami infrastrukturalnymi, pierwszy z nich istotnie łączy się z bezpieczeństwem i współpracą metropolitalną, a drugi z kwestiami ekologicznymi i metropolitalnymi. Ponadto, sprawy gospodarki i społeczeństwa obywatelskiego istotnie powiązane są ze sobą nawzajem, zaś ocena istotności zagadnień obywatelskich ma zauważalny związek z opinią o znaczeniu spraw społecznych.

Oznacza to, że obok wyrażonego wprost przez uczestników oczekiwania traktowania **spraw społecznych i bezpieczeństwa jako priorytetów Strategii Rozwoju Torunia**, istotnym dla skutecznego odpowiedzenia na potrzeby mieszkańców jest potraktowanie **kwestii infrastrukturalnych, gospodarczych i obywatelskich jako kluczowych dla regulowania celów rozwojowych**. Dostępność i spójność miasta,

jak sugerują opinie uczestników, nie powinna być uznawana jako cel sam w sobie, ale podejść należy do niej jak do wymogu koniecznego dla sprawnej realizacji funkcji gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych, kulturalnych, obywatelskich, metropolitalnych oraz zapewnienia bezpieczeństwa. Gospodarka i rynek pracy postrzegane powinny być poprzez złożone zależności z bezpieczeństwem, dostępnością i spójnością infrastruktury, integracją miejskiego obszaru funkcjonalnego oraz rozwojem społeczeństwa obywatelskiego i wdrażaniem narzędzi inteligentnego zarządzania miastem. Z kolei sprawy obywatelskie należy traktować w związku z budowaniem Metropolii Toruńskiej, troską o środowisko, klimat i zagospodarowanie przestrzenne, rozwojem gospodarczym i dostępnością infrastruktury, a w nieco mniejszym stopniu również z sprawami społecznymi oraz bezpieczeństwem mieszkańców.

Wykres 2. Związki między obszarami tematycznymi Strategii Rozwoju Torunia.

Opracowanie: Biuro Dialogu i Innowacji Miejskich Urzędu Miasta Torunia na podstawie danych zgromadzonych w ankiecie rejestracyjnej (n=368).

Powyższy wykres, pokazujący rozpoznane związki między obszarami tematycznymi Strategii Rozwoju Torunia pozwala zidentyfikować kilka interesujących przestrzeni. Po pierwsze, zauważyć można, że **bezpieczeństwo i infrastruktura** powiązane są

zarówno ze sprawami gospodarczymi, jak również środowiskiem i przestrzenią, tworząc dwa kluczowe dla Strategii *trójkąty* zagadnień. Podobnie istotnym jest związek między infrastrukturą, środowiskiem a społeczeństwem obywatelskim i inteligentnym miastem. Niezwykle interesującym jest umiejscowienie kwestii metropolitalnych wewnątrz powiązań spraw gospodarczych, infrastrukturalnych i obywatelskich, sugerując, że zagadnienia te powinny być priorytetowo traktowane w ramach opracowywania wizji rozwoju miejskiego obszaru funkcjonalnego Torunia. Intryguje odseparowanie dwóch obszarów – najważniejsze dla uczestników sprawy społeczne są powiązane jedynie z kwestiami obywatelskimi, zaś zagadnienia kultury, dziedzictwa, turystyki i sportu łączą się wyłącznie z tematem dostępności i spójności infrastruktury miejskiej.

REKOMENDACJE 2. KONGRESU DIALOGU

Przedsiębiorczość i rynek pracy

Informacje podstawowe

Gospodarze warsztatu:	Rafał Pietrucień, I Zastępca Prezydenta Miasta Torunia, Łukasz Szarszewski, przewodniczący zespołu tematycznego ds. rozwoju gospodarczego, dyrektor Centrum Wsparcia Biznesu w Toruniu, Anna Głuszek, dyrektor Wydziału Strategii i Projektów Rozwojowych Urzędu Miasta Torunia.
Moderatorzy:	Łukasz Broniszewski, Kamila Skrzypczyńska, Natalia Krymow.
Liczba uczestników:	46 osób

Wyzwania

1. Kluczowe słabości:

- Rynek pracy niedostosowany do potrzeb mieszkańców, szczególnie osób młodych – brakuje firm, w których młodzi mogą się realnie rozwijać.
- Rynek mieszkaniowy – mało atrakcyjnych ofert dla mieszkańców, zbyt drogie mieszkania (droższe niż w Bydgoszczy).
- Niskie wynagrodzenia w Toruniu, które są nieatrakcyjne dla wykształconych specjalistów (96% średniej krajowej).
- Niska ilość specjalistów wzbogacających ośrodki pracy.
- Wysokie koszty kredytów dla przedsiębiorców.
- Brakuje nowoczesnych form biznesu w Toruniu.
- Brak pomysłu na Toruń – „brakuje nam wielkiej idei”.

h) Torunianie przenieśli się poza Toruń – pracują w Toruniu, ale podatki trafiają do innych gmin.

2. Problemy generujące bariery:

- a) Toruń jako miasto małej skali.
- b) Brak większych zakładów pracy bądź filii większych firm mogących zatrudnić studentów z niskim doświadczeniem (praca biurowa, księgowość, IT).
- c) Brak lotniska – bariera infrastrukturalna ograniczająca rozwój biznesu.

3. Główne zagrożenia:

- a) Wyjazd młodych ludzi do większych ośrodków.
- b) Rosnąca konkurencyjność większych ośrodków miejskich (Trójmiasto, Bydgoszcz, Poznań).
- c) Starzejące się społeczeństwo.
- d) Niewystarczające tempo rozwoju nowoczesnych form biznesu, co może pogłębiać dystans konkurencyjny.

Cele rozwojowe

1. Cel strategiczny dla obszaru:

Wzmocnienie pozycji Torunia jako miasta odpowiadającego na potrzeby ludzi młodych, mieszkańców okolicznych miejscowości oraz osób ceniących kompaktowy charakter miasta jako ośrodka oferującego szerokie możliwości rozwoju, liczne udogodnienia i przyjazne warunki dla przedsiębiorców.

2. Cele krótkoterminowe:

- a) Poprawa komunikacji miejskiej.
- b) Wzrost liczby pracowników w toruńskich firmach.
- c) Stworzenie miejsc pracy bądź współpraca z większymi zakładami pracy mogącymi stworzyć filie w Toruniu.

- d) Sprowadzenie ekspertów z innych miast na UMK oraz do zakładów pracy.
 - e) Wsparcie rozwoju kształcących się przyszłych specjalistów oraz stworzenie atrakcyjnych warunków do pozostania w Toruniu.
 - f) Przyciągnięcie dużych firm, które mogą otworzyć oddziały realizujące konkretne funkcje przedsiębiorstwa.
3. Długoterminowe kierunki działań:
- a) Toruń jako Metropolia.
 - b) Silna współpraca z pobliskimi miejscowościami – Toruń jako centrum życia mieszkańców miasta i regionu.
 - c) Miasto przyjazne dla każdego (młodzi i seniorzy).
 - d) Debata w parlamencie na temat tworzenia preferencyjnych osiedli – długofalowe rozwiązania legislacyjne.

Rozwiązania

1. Propozycje działań instytucjonalnych i organizacyjnych:
- a) Wprowadzenie dwuletniej ulgi w składkach ZUS dla pracodawców toruńskich firm.
 - b) Aktywizacja zawodowa osób starszych.
2. Koncepcje inwestycyjne i infrastrukturalne:
- a) Powstanie nowoczesnych budynków wysokościowych tworzących nowe miejsca pracy dla przedsiębiorstw i instytucji.
 - b) Oferta mieszkań oraz gruntów o charakterze preferencyjnym dla potencjalnych mieszkańców i przedsiębiorstw.
 - c) Poszerzenie granic administracyjnych Torunia poprzez włączenie okolicznych miejscowości, takich jak Złotorya czy Przysiek.
 - d) Utworzenie aglomeracji.
 - e) Promenada łącząca Toruń ze Złotoryą.

- f) Sprzedaż gruntów firmom po preferencyjnych cenach – postulat mieszkańców (wymaga analizy prawnej i zgodności z przepisami).
3. Propozycje edukacyjne i społeczne:
- a) Wykorzystanie funduszy unijnych na rozwój innowacyjnych przedsięwzięć młodych talentów i wysoko wykwalifikowanych specjalistów z zewnątrz.
 - b) Skoncentrowanie działań miasta na młodych licealistach i studentach, aby zachęcić ich do pozostania w Toruniu po zakończeniu edukacji.
 - c) Zwiększenie atrakcyjności Torunia dla mieszkańców okolicznych miejscowości, aby zachęcić ich do włączenia się w życie miasta.
 - d) Ukazanie Torunia jako miasta kompaktowego, w którym bliskość wszystkich najważniejszych miejsc stanowi istotną zaletę dla mieszkańców i odwiedzających.

Wnioski

1. Toruń to miasto o kameralnym charakterze, co stanowi zarówno zaletę, jak i wadę. Z jednej strony brak zgiełku wielkich metropolii i korków sprawia, że jest to dobre miejsce dla osób zmęczonych zbyt szybkim tempem życia. Z drugiej wyzwaniem pozostaje stworzenie atrakcyjnego rynku pracy, zwłaszcza dla młodych ludzi.
2. Dlatego warto zadbać o zachowanie unikalnej, przyjaznej atmosfery miasta, a jednocześnie wspierać rozwój toruńskich firm, zakładów pracy i zapewnić odpowiednie warunki mieszkaniowe. W ten sposób Toruń może łączyć spokój mniejszego miasta z możliwościami rozwoju zawodowego i osobistego.
3. Uczestnicy podkreślili znaczenie kontynuowania dialogu i współpracy interesariuszy (mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, środowiska akademickiego i samorządu) ze specjalistami z innych miast.
4. Wszystkie zgłoszone pomysły, propozycje i rekomendacje zostaną uwzględnione jako materiał wyjściowy do dalszych prac nad Strategią Rozwoju Torunia.

Sprawy społeczne

Informacje podstawowe

Gospodarze warsztatu:	Dagmara Zielińska , II Zastępca Prezydenta Miasta Torunia, Michał Bomastyk , Pełnomocnik Prezydenta ds. Równości, Rafał Walter , dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Toruniu, Magdalena Kamińska , Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Urzędu Miasta Torunia, Magdalena Myrcha , koordynator inicjatyw edukacyjnych, Wydział Edukacji Urzędu Miasta Torunia.
Moderatorzy:	Michał Zabdyr-Jamróz , Szymon Bojarski .
Liczba uczestników:	90 osób

Wyzwania

1. Kluczowe słabości:

- a) Niewystarczające przygotowanie miasta na gwałtowne kryzysy i inne nowe zagrożenia zdrowotne (np. pandemia).
- b) Nadużywanie i uzależnienie mieszkańców (szczególnie młodzieży) od leków OTC (bez recepty) – zaobserwowane przez toruńskich farmaceutów jako rodzaju moda na rozrywkę.
- c) Niewystarczające wsparcie dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- d) Brak miejsc w domach pomocy społecznej (według najnowszych dobrych praktyk – tzw. deinstytucjonalizacja – potrzeby beneficjentów DPS powinny być w miarę możliwości i potrzeb zaspokajane nie w zamkniętych ośrodkach, ale na zasadzie opieki środowiskowej, pozwalającej unikać społecznego wykorzenienia i wykluczenia).

- e) Uwzględnienie opinii osób wykluczonych cyfrowo w badaniach potrzeb społecznych realizowanych online.
- f) Niedostateczne wypromowanie istniejących inicjatyw.

2. Problemy generujące bariery:

- a) Niewystarczające przygotowanie na rosnącą różnorodność mieszkańców: napływ imigrantów oraz dywersyfikujące się potrzeby
- b) „Więźniowie czwartego piętra” – bariery architektoniczne dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową (szczególnie dotyczące osoby starsze)
- c) Zadłużenie mieszkańców
- d) Wykluczenie ekonomiczne osób ubogich chcących korzystać z komunikacji miejskiej (zbyt wysokie ceny biletów)
- e) Niedostateczna liczba darmowych miejsc integracji dla młodzieży (potrzebna jest adresowa; możliwe, że wyzwaniem jest brak wiedzy o programach adresujących i/lub wyzwania przestrzenne: komunikacyjne lub brak inicjatyw na peryferyjnych obszarach miasta).
- f) Migracja osób młodych do większych miast.
- g) Wykluczenie i samotność osób starszych.
- h) Zbyt wysokie koszty pobytu w domach opieki społecznej.

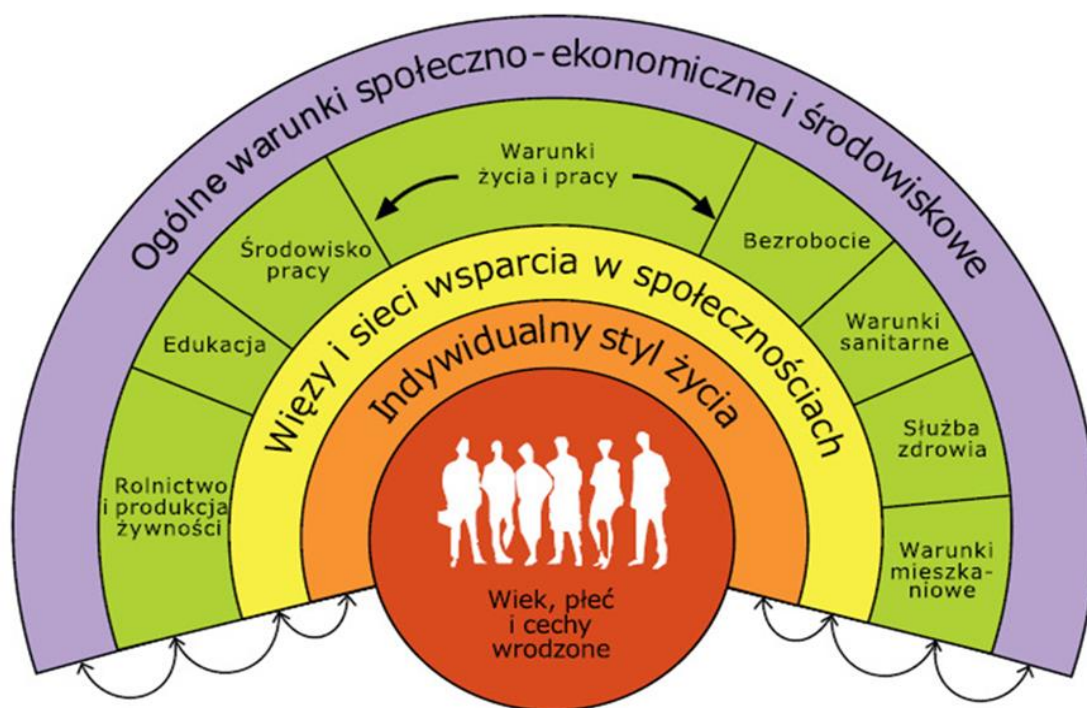
3. Główne zagrożenia:

- a) Starzenie się społeczeństwa.
- b) Choroby cywilizacyjne (otyłość, cukrzyca, choroby serca).
- c) Postępujący kryzys zdrowia psychicznego.
- d) Uzależnienia od palenia papierosów (w tym elektronicznych).
- e) Dezinformacja zdrowotna (w tym marketing szkodliwych produktów) i szerzenie antagonizmów społecznych (uprzedzeń)
- f) Kryzys mieszkalnictwa: wysokie ceny za m² i wysoki koszt kredytów.

Cele rozwojowe

a) Strategiczny cel dla obszaru:

Promocja zdrowia jako dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego mieszkańców poprzez działania międzysektorowe wg. koncepcji Zdrowia we Wszystkich Politykach, tj. uwzględniając pełne spektrum determinantów zdrowia (zob. Rysunek 1.).

Rysunek 1. Tęcza determinantów zdrowia.

Źródło: Dahlgren i Whitehead (1992, s. 11); pol. tłum. nieznanego autorstwa.

b) Zazębiające się aspekty celu strategicznego:

- a) Poprawa dostępu do zdrowia – od świadczeń medycyny naprawczej, poprzez profilaktykę chorób (np. szczepienia) po promocję zdrowia (w tym edukację zdrowotną).
- b) Ułatwianie zdrowego stylu życia poprzez nie tylko edukację zdrowotną (poprawę kompetencji zdrowotnych), ale też kształtowanie dogodnej

„architektury wyboru”: w wymiarze żywności, przestrzeni publicznej i transportu, aktywności fizycznej, partycypacji społecznej itd.

- c) Zwalczanie nierówności zdrowotnych – od poprawy równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej (niezależnie od sytuacji materialnej), po redukcję nierówności społeczno-ekonomicznych wpływających na zdrowie (różnice edukacyjne i majątkowe).
 - d) Promocja integracji i zapobieganie wykluczeniu – eliminacja barier dla psychicznego i społecznego dobrostanu (przekładających się na zdrowie fizyczne) w wymiarze mentalnym (uprzedzenia), materialnym (np. gentryfikacja) oraz przestrzennym (bariery architektoniczne i wykluczenie komunikacyjne).
 - e) Zwalczanie lub ograniczanie zagrożeń społecznych i zdrowotnych – w wymiarze indywidualnego stylu życia (np. nawyków konsumpcyjnych), toksycznych zjawisk społecznych (np. moda leki wśród młodzieży) i czynników środowiskowych.
 - f) Upodmiotowienie mieszkańców i zwiększenie responsywności władz miasta na ich potrzeby.
 - g) Współpraca międzysektorowa i rządzenie wielopasmowe na rzecz zdrowia wg koncepcji Zdrowia we Wszystkich Politykach – tworzenie intersekcyjnych (przynajmniej w ramach Gminy lub Urzędu Miasta) mechanizmów międzywydziałowej koordynacji działań z uwzględnieniem pełnego spektrum determinantów zdrowia (np. na zdrowie i demografię wpływają polityki mieszkaniowe czy transportowe) i usystematyzowane koordynowanie zgłoszeń potrzeb do innych szczebli władzy publicznej (odpowiedzialnych za daną kwestię).
- c) Cele krótkoterminowe:
- a) Zwalczanie społecznego wykluczenia osób starszych - poprzez wsparcie wolontariatu senioralnego i centrów kultury włączającej (integracja międzypokoleniowa).

- b) Pilne zaadresowanie sytuacji “więźniów czwartego piętra”, tj. osób z ograniczoną sprawnością ruchową (w tym osób starszych)
- c) Włączenie osób ze szczególnymi potrzebami do rynku pracy poprzez skierowaną do pracodawców kampanię uświadamiającą o kompetencji osób niepełnosprawnych
- d) Długoterminowe kierunki działań:
 - a) Promocja zdrowego stylu życia (dieta, ruch)
 - b) Wsparcie seniorów w zakresie samotności i wykluczenia społecznego, podtrzymanie ciągłości międzypokoleniowej
 - c) Lepsze przygotowanie ochrony zdrowia na kryzysy
 - d) Wsparcie rodzin
 - e) Wsparcie integracji migrantów
 - f) Zwiększenie zainteresowania geriatrią u osób młodych
 - g) Wsparcie osób w kryzysie bezdomności
 - h) Walka z dezinformacją na tematy medyczne
 - i) Integracja zawodowa i społeczna osób ze szczególnymi potrzebami oraz osób bezdomnych

Rozwiązania

1. Propozycje działań instytucjonalnych i organizacyjnych:
 - a) Rozwój opieki długoterminowej i geriatrycznej w Toruniu.
 - b) Więcej programów aktywizacji seniorów (uniwersytetów trzeciego wieku, klubów seniora).
 - c) Rozwój wolontariatu senioralnego.
 - d) Darmowe badania przesiewowe i kampanie profilaktyczne jako odpowiedź na wzrost poziomu chorób cywilizacyjnych.

- e) Wsparcie dietetyczne i treningowe dla osób mierzących się z chorobami cywilizacyjnymi.
 - f) Zwiększenie liczby asystentów osobistych i środowiskowych dla osób ze szczególnymi potrzebami.
 - g) Programy integracyjne dla cudzoziemców.
 - h) Wsparcie językowe i doradztwo zawodowe dla cudzoziemców.
 - i) Dotarcie do więźniów czwartego piętra w Toruniu – zebranie informacji na temat tego, jaka jest ich liczba i jakiej pomocy potrzebują.
 - j) Utworzenie kolejnych centrów kultury włączającej, gdzie seniorzy integrowaliby się z osobami młodszymi, i takie ich równomierne rozmieszczenie, aby mieszkańcy każdej części Torunia mieli centrum na terenie swojego osiedla lub stosunkowo blisko.
 - k) Zacieśnienie współpracy w zakresie wspierania osób ze szczególnymi potrzebami między organizacjami pozarządowymi i jednostkami samorządu terytorialnego.
 - l) Zapewnienie wsparcia medycznego i psychologicznego dla osób w kryzysie bezdomności
 - m) Bony na opiekę zdrowotną dla osób, które regularnie dbają o zdrowie.
2. Koncepcje inwestycyjne i infrastrukturalne:
- a) Rozwój poradni psychologicznych i psychiatrycznych
 - b) Likwidacja barier architektonicznych i cyfrowych
 - c) Rozwój telemedycyny i cyfryzacja usług zdrowotnych (e-recepty, konsultacje online, monitoring zdrowia pacjentów przewlekle chorych)
 - d) Wsparcie centrów usług społecznych
 - e) Pozyskiwanie przez gminę środków na pomoc więźniom czwartego piętra i osobom ze szczególnymi potrzebami - udogodnienia architektoniczne i inne [uwaga: przy ograniczonych zasobach istnieją opcje udogodnień w wyposażeniu klatek schodowych i asysta opiekunów].

- f) Zapewnianie osobom bezdomnym dachu nad głową (model schodkowy, Housing First, Housing Led – mieszkania zintegrowane dla osób w kryzysie bezdomności).
- g) Utworzenie poradni geriatrycznych na Wrzosach i przy ul. Szczecińskiej.
- h) Budowa kolejnych domów opieki społecznej.
- i) Utworzenie punktu informacyjnego dla osób, których bliscy stracili sprawność i samodzielność (np. w Miejskiej Przychodni Specjalistycznej).
- j) Przekształcenie budynku szpitala zakaźnego przy ul. Krasieńskiego w dom opieki społecznej.

3. Propozycje edukacyjne i społeczne:

- a) Wsparcie środowiskowe i opieka domowa dla seniorów.
- b) Programy profilaktyczne w szkołach i miejscach pracy dotyczące zdrowia psychicznego (np. przeciwdziałania wypaleniowi zawodowemu, uzależnieniom cyfrowym).
- c) Wsparcie lokalnych inicjatyw obywatelskich i organizacji pozarządowych działających na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami, rodzin, migrantów lub osób w kryzysie bezdomności.
- d) Działania edukacyjne i międzykulturowe dla cudzoziemców.
- e) Włączenie młodzieży i wolontariuszy w działanie na rzecz więźniów czwartego piętra.
- f) Działania edukacyjne dla dzieci i rodziców na temat zagrożeń związanych ze stosowaniem leków bez recepty (OTC) – ze względu na istotną rolę influencerów, warto rozważyć edukację pośrednią, tzw. strategię „influencing the influencers” (szkolenie influencerów przez profesjonalistów medycznych, żeby nie rozpowszechniali dezinformacji i promowali wiedzę opartą na dowodach).
- g) Profilaktyka uzależnień od papierosów, w tym elektronicznych.
- h) Profilaktyka bezdomności.

- i) Rozpowszechnienie wiedzy na temat szczepienia na wirus HPV.
- j) Kooperacja przedsiębiorstw społecznych, Urzędu Miasta i Powiatowego Urzędu Pracy w celu opracowania kampanii społecznej, spotkań sieciujących, spotkań włączających i szkoleń podnoszących świadomość pracodawców o kompetencji osób z niepełnosprawnościami i zachęcających do zatrudniania takich osób.
- k) Kampanie edukacyjne zachęcające osoby młode do studiowania geriatрії.

Wnioski

1. Konieczne jest przygotowanie Torunia na problem starzenia się jego mieszkańców.
2. Uczestnicy podkreślili konieczność przeciwdziałania wykluczeniu mieszkańców z powodu wieku, szczególnych potrzeb czy mierzenia się z kryzysem bezdomności.
3. Wszystkie zgłoszone pomysły, propozycje i rekomendacje zostaną uwzględnione jako materiał wyjściowy do dalszych prac nad Strategią Rozwoju Torunia. Postuluje się wzmocnienie partycypacji społecznej w zakresie spraw społecznych, w tym poprzez wykorzystanie narzędzi Toruńskiego Laboratorium Miejskiego.

Spółeczeństwo obywatelskie

Informacje podstawowe

Gospodarze warsztatu:	Patryk Wawrzyński , dyrektor Biura Dialogu i Innowacji Miejskich Urzędu Miasta Torunia, przewodniczący zespołu tematycznego ds. społeczeństwa obywatelskiego i rozwoju inteligentnego miasta, Michał Bomastyk , Pełnomocnik Prezydenta ds. Równości, Katarzyna Dąbrowska , Pełnomocnik Prezydenta ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.
Moderatorzy:	Anna Zaręba, Szymon Bojarski.
Liczba uczestników:	36 osób

Wyzwania

1. Kluczowe słabości:

- a) Poczucie, że wartości obywatelskie nie są priorytetem władz miasta.
- b) Niewystarczająca komunikacja między mieszkańcami a władzami miasta.
- c) Nieczytelna strona internetowa miasta, trudności ze znalezieniem informacji.
- d) Brak wiedzy mieszkańców o możliwości partycypacji społecznej.
- e) Brak uzasadnienia nieuwzględnienia wniosków lub rekomendacji mieszkańców w procesach konsultacyjnych.
- f) Negatywne, defensywne reakcje władz miasta na uwagi zgłaszane przez mieszkańców.
- g) Nieprocedowanie petycji mieszkańców.
- h) Za małą sprawczość jednostek pomocniczych – rad okręgów.
- i) Brak informacji o postępach w reformie jednostek pomocniczych.

- j) Nieoptymalne rozporządzanie środkami Budżetu Obywatelskiego
- k) Poczucie, że organizacje pozarządowe są zniechęcane do partycypacji.
- l) Organizacje pozarządowe muszą wносить duży wkład finansowy w realizację zadań własnych gminy i nie otrzymują od niej wystarczającego wsparcia
- m) Trudność w znalezieniu informacji o możliwości przystąpienia do wolontariatu.
- n) Brak publicznej, aktualnej ewidencji korespondencji władz miasta z innymi podmiotami.
- o) Brak wiedzy, w jaki sposób mieszkańcy mogą włączyć się bezpośrednio w działania na rzecz dobra wspólnego (np. pomoc osobom w kryzysie).
- p) Brak poczucia odpowiedzialności mieszkańców za przestrzeń wspólną.
- q) Niespełnione obietnice miasta w zakresie zwiększenia liczby miejsc pracy i podniesienia jakości i dostępności usług.
- r) Brak motywacji właścicieli nieruchomości do odnowienia budynków w kiepskim stanie – brak wywierania na takie osoby presji.
- s) Nieuwzględnianie uwag mieszkańców w decyzjach deweloperskich.

2. Problemy generujące bariery:

- a) Język strony internetowej Urzędu Miasta jest za trudny i niezrozumiały dla niektórych mieszkańców.
- b) Zbyt małe litery i nieczytelny układ treści na stronie internetowej Urzędu Miasta.
- c) Niska przejrzystość strony internetowej Urzędu Miasta, np. nieczytelna numeracja dokumentów umieszczonych na stronie, problem ze znalezieniem informacji o przetargach, zbyt trudne w odbiorze informacje o budżecie.
- d) Brak transmisji na żywo z posiedzeń komisji, konsultacji społecznych i wydarzeń dotyczących miasta (takich jak Kongres Dialogu).

- e) Brak wiedzy mieszkańców na temat tego, jak należy pisać projekty (np. do Budżetu Obywatelskiego).
- f) Problem ze znalezieniem informacji o tym, jak zaangażować się w wolontariat – trudność w znalezieniu odpowiednich portali i grup, które koordynowałyby wolontariuszy.
- g) Brak rozwiązań systemowych uczących młodych mieszkańców zaangażowania i odpowiedzialności społecznej lub troski o otoczenie.
- h) Brak możliwości zgłaszania złego stanu prywatnych budynków przez mieszkańców.

3. Główne zagrożenia:

- a) Niskie poczucie sprawczości mieszkańców.
- b) Niski poziom zaufania do władz miasta.
- c) Niewystarczająca dostępność informacji, nieprzejrzysta komunikacja działań władz miasta.
- d) Wyludnianie miasta, ucieczka młodych ludzi do innych miast po studiach (z powodu niezadowolenia z usług i braku dostępności dobrze płatnych miejsc pracy).

Cele rozwojowe

1. Naczelny cel strategiczny dla obszaru:

Podniesienie poziomu partycypacji społecznej oraz zaufania do władz miasta i dostępności informacji

2. Cele krótkoterminowe:

- a) Tworzenie pozytywnego przekazu informującego o realnych działaniach w mieście, poprawa wizerunku i atrakcyjności miasta.
- b) Usprawnienie polityki informacyjnej miasta i komunikacji z mieszkańcami.
- c) Zwiększenie przejrzystości strony internetowej Urzędu Miasta.

- d) Dostęp do korespondencji władz miasta z innymi podmiotami.
 - e) Zwiększenie zaangażowania i poczucia sprawczości przez osoby młode poprzez kampanie informacyjne, naukę pisania projektów i pozyskiwania grantów w szkołach.
 - f) Zapewnienie lepszego (np. zdalnego) dostępu do konsultacji i wydarzeń poświęconych sprawom miasta.
 - g) Poprawa dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, przede wszystkim dostępności komunikacyjnej, aby mogły uczestniczyć w konsultacjach i procesach partycypacyjnych.
 - h) Zwiększenie poziomu wiedzy mieszkańców na temat pisania projektów i pozyskiwania środków na działania.
 - i) Zwiększenie finansowego wsparcia dla organizacji pozarządowych i zachęcenie ich do większej partycypacji w sprawach miasta.
3. Długoterminowe kierunki działań:
- a) Dążenie do miasta obywatelskiego z silną partycypacją społeczną.
 - b) Zwiększenie poczucia sprawczości u mieszkańców.
 - c) Zwiększenie przejrzystości działań władz miasta.
 - d) Miasto wygodne, zielone, zrównoważone i dostosowane do potrzeb.
 - e) Zatrzymanie wyludniania się miasta, odpływu osób młodych.
 - f) Tworzenie angażujących społeczność projektów przyczyniających się do budowania wartości Torunia.
 - g) Zacieśnienie współpracy z sektorem prywatnym.

Rozwiązania

1. Propozycje działań instytucjonalnych i organizacyjnych:
 - a) Analiza dobrych praktyk stosowanych w innych miastach i wdrażanie ich w Toruniu.

- b) Edukacja młodzieży w szkołach w kwestii narzędzi wpływu na działanie miasta, pisanie projektów, pozyskiwania grantów.
 - c) Edukacja dorosłych w kwestii możliwości wpływu na działanie miasta.
 - d) Włączanie niezależnych ekspertów w rozwiązywanie problematycznych kwestii.
 - e) Transmisje na żywo wydarzeń publicznych związanych z Toruniem i konsultacji społecznych.
 - f) Umieszczenie telebimów transmitujących przebieg konsultacji społecznych i innych wydarzeń poświęconym sprawom Torunia w okolicy przystanków, aby zwiększyć wiedzę mieszkańców o tym, jakie wydarzenia się odbywają i dać wgląd w ich przebieg.
 - g) Docenianie zaangażowania i uważności mieszkańców, m.in. poprzez częstsze uwzględnianie uwag np. do planów miejscowych.
 - h) Jawność korespondencji miasta z podmiotami zewnętrznymi.
 - i) Granty na samodzielne działania mieszkańców na rzecz miasta, realizacja konkretnych projektów, realna edukacja obywatelska.
 - j) Utworzenie Centrum Organizacji Pozarządowych (Centrum NGO) z budżetem własnym na działania realizowane przez NGO, pomagającego m.in. pozyskiwać zewnętrzne środki.
 - k) Zniesienie konieczności wnoszenia wkładu własnego w przypadku inicjatyw lokalnych.
 - l) Stała inicjatywa samorządowa polegająca na utworzeniu Toruńskiego Ośrodka Pomocy Bezpośredniej koordynującego działania wolontariuszy.
2. Koncepcje inwestycyjne i infrastrukturalne:
- a) Zwiększenie środków przeznaczanych na finansowanie inicjatyw lokalnych.
 - b) Zwiększenie finansowania zadań powierzonych lub zleconych organizacjom pozarządowym.

- c) Stworzenie programu grantowego na rzecz rewitalizacji przestrzeni miejskiej.
3. Propozycje edukacyjne i społeczne:
- a) Edukacja obywatelska młodych mieszkańców, np. w szkołach.
 - b) Powszechna edukacja obywatelska dorosłych mieszkańców, zwiększająca zaangażowanie w sprawy miejskie.
 - c) Umożliwienie zgłaszania przez mieszkańców złego stanu technicznego prywatnych nieruchomości

Wnioski

1. Wciąż występują istotne braki w zakresie transparentności oraz dostępności istotnych dla mieszkańców miasta informacji
2. Uczestnicy podkreślili znaczenie kontynuowania dialogu i współpracy interesariuszy miejskich (mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, środowiska akademickiego i samorządu).
3. Wszystkie zgłoszone pomysły, propozycje i rekomendacje zostaną uwzględnione jako materiał wyjściowy do dalszych prac nad Strategią Rozwoju Torunia.

Kultura, dziedzictwo i turystyka

Informacje podstawowe

Gospodarze warsztatu:	Adam Szponka , III Zastępca Prezydenta Miasta Torunia, Tomasz Maliszewski , dyrektor Wydziału Kultury Urzędu Miasta Torunia, Ewa Banaszcuk-Kisiel , dyrektor Biura Rozwoju Turystyki Urzędu Miasta Torunia.
Moderatorzy:	Katarzyna Krynicka-Szroeder , Mikołaj Filipiak .
Liczba uczestników:	121 osób

Wyzwania

Turystyka:

1. Niewystarczająca promocja cennych, choć już dobrze rozpoznanych, zasobów Torunia:
 - a) Kultury Toruńskiego Piernika wpisanej na listę niematerialnego dziedzictwa UNESCO,
 - b) toruńskich zbiorów sztuki dawnej,
 - c) walorów przyrodniczych.
2. Niewystarczająca promocja i nieuwzględnianie w budowie wizerunku Torunia wartości innych, niż zlokalizowane w obrębie Zespołu Staromiejskiego:
 - a) dziedzictwa materialnego zlokalizowanego poza Zespołem Staromiejskim, dokumentującego historię, kulturę i dorobek Torunia w XIX i XX wieku,
 - b) architektury XIX i XX wieku, w tym architektury kampusu UMK,
 - c) dziedzictwa wodnego, związanych z nim tradycji i zasobów,

- d) roli Wisły w historii Torunia i budowie ekonomicznego dobrobytu miasta,
 - e) roli Wisły i mniejszych cieków wodnych w kształtowaniu się przestrzennym Torunia, symboli z nimi związanych zachowanych w przestrzeni Torunia.
3. Słaba dostępność fizyczna instytucji i obiektów kultury dla osób ze szczególnymi potrzebami.
 4. Niedostępność fizyczna zbiorów sztuki toruńskiej dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Kultura:

5. Niedostępne dla wielu mieszkańców ponieważ płatne, najciekawsze wydarzenia kulturalne.
6. Brak wsparcia instytucjonalnego młodych lokalnych artystów.
7. Brak przestrzeni/lokalu do pracy dla młodych artystów, studentów, absolwentów.
8. Brak mieszkań dla artystów.
9. Niedostateczna dostępność informacji o odbywających się wydarzeniach kulturalnych – informacje nie docierają do ludzi młodych.
10. Brak repertuaru Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej dla ludzi młodych.
11. Skupienie instytucji kultury i działań na obszarze Zespołu Staromiejskiego z prawie zupełnym pominięciem innych dzielnic
12. Niedofinansowanie instytucji kultury i ich słaba dostępność fizyczna dla osób ze szczególnymi potrzebami (problemy lokalowe, problemy z dostosowaniem infrastruktury).
13. Niedostępność fizyczna zbiorów sztuki toruńskiej dla osób ze szczególnymi potrzebami.
14. Brak promocji i ochrony dorobku XIX i XX wieku, bazowanie w polityce kulturalnej tylko i wyłącznie na bardzo odległej historii Torunia, która legła u podstaw jego założenia i pierwotnego rozwoju. Pominięcie w polityce

kulturalnej Miasta i strategiach promocyjnych historii XIX i XX-wiecznej Torunia, związanej m.in. z:

- a) powstaniem i działaniem Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, dorobkiem artystów i naukowców UMK, , dorobkiem artystów i naukowców UMK,
- b) historią szkół średnich.

15. Brak promocji sztuki najnowszej, nieobecność w przestrzeni publicznej sztuki najnowszej.

Dziedzictwo:

16. Niewystarczająca promocja dziedzictwa niematerialnego wpisanego na listę niematerialnego dziedzictwa UNESCO – Kultury Toruńskiego Piernika.

17. Niewystarczająca promocja zbiorów sztuki dawnej Torunia.

18. Niedostępność dziedzictwa materialnego Zespołu Staromiejskiego dla osób ze szczególnymi potrzebami.

19. Brak promocji dziedzictwa wodnego Torunia i ochrony jego materialnych pozostałości w przestrzeni miasta.

20. Degradacja zabytkowej tkanki Zespołu Staromiejskiego i innych historycznych dzielnic poprzez nieopanowany rozrost najmu krótkoterminowego („rozpruwanie” wnętrz zabytkowych kamienic w celu wydzielania jak największej ilości małych lokali na najem, niekontrolowany wzrost czynszów, degradacja sąsiedztwa uniemożliwiająca spokojne życie mieszkańcom, w konsekwencji pustoszenie historycznych dzielnic).

21. Niedofinansowanie biura Miejskiego Konserwatora Zabytków, zwłaszcza w stosunku do ilości obiektów, które pozostają pod nadzorem Biura.

22. Brak ochrony architektury XIX i XX wieku.

23. Brak promocji i ochrony dorobku XIX i XX wieku:

- a) zaniedbana najstarsza nekropolia toruńska, cmentarz Św. Jerzego. Groby bezpotomnie zmarłych wybitnych obywateli i obywateli Torunia pozostawione są bez opieki i znikają

- b) zapomniana pamięć o wybitnych obywatelach i obywatelkach Torunia, postaciach wyjątkowych w historii najnowszej miasta, pionierach działań na wielu polach: ochrony zdrowia, ochrony zabytków, naukowczyń i naukowców, twórczyń i twórców kultury itp.

24. Brak ochrony krajobrazu kulturowego co za tym idzie charakteru dzielnic Torunia wobec nowo powstającej architektury (negatywny przykład Osiedla Piernikowego całkowicie ignorującego historyczny kontekst miejsca).

Cele rozwojowe

1. Dywersyfikacja promowanych wartości i miejsc zwiedzania, skutkująca objęciem ruchem turystycznym różnych dzielnic miasta, nie tylko Zespołu Staromiejskiego i różnych okresów historii Torunia.
2. Promocja dziedzictwa niematerialnego i przyrodniczego.
3. Dostępność instytucji kultury i ich zbiorów dla osób ze szczególnymi potrzebami.
4. Dywersyfikacja instytucji kultury na obszar całego Torunia.
5. Zwiększenie dostępności wydarzeń kulturalnych, zarówno informacyjnej i komunikacyjnej, jak i ekonomicznej.
6. Zwiększenie dostępności fizycznej instytucji kultury i ich zbiorów dla osób ze szczególnymi potrzebami.
7. Instytucjonalne i prawne przeciwdziałanie degradacji przede wszystkim najcenniejszego dziedzictwa Zespołu Staromiejskiego, ale również substancji zabytkowej innych części Torunia.
8. Ochrona i promocja dziedzictwa XIX i XX wieku, jako tworzących charakter miasta i budujących poczucie tożsamości mieszkańców.
9. Przywracanie pamięci o najnowszej historii Torunia.

Rozwiązania

Turystyka:

1. Promocja Kultury Toruńskiego Piernika wpisanej na listę niematerialnego dziedzictwa UNESCO jako jeden z głównych celów Miasta:
 - a) utworzenie nowych szlaków turystycznych np. piernikowego.
2. Uzyskanie statusu Muzeum Narodowego dla Muzeum Okręgowego.
3. Stworzenie większych możliwości uprawiania turystyki aktywnej związanej z różnymi dziedzinami sportu/aktywności.
4. Rozwój turystyki „multimodalnej”, wykorzystującej w ramach zaplanowanego pobytu różnego rodzaju oferowane w mieście i regionie aktywności (np. w jedną stronę łodziami flisaczymi, w drugą rowerami).
5. Rozwój turystyki aktywnej i multimodalnej w ramach planowanej Metropolii Toruńskiej.
6. Tworzenie nowych kierunków rozwoju turystyki wykorzystujących potencjał dziedzictwa Miasta poza Zespołem Staromiejskim, zorientowanych na historię XX i XXI wieku oraz dziedzictwo i wartości zlokalizowane w innych dzielnicach (zbiory starych samochodów, zbiory artystyczne, szlak astronomii, pamięć wybitnych mieszkańców):
 - a) utworzenie Muzeum Pojazdów Zabytkowych jako wspólnego przedsięwzięcia Metropolii Toruńskiej,
 - b) większa promocja Piwnic,
 - c) inwentaryzacja grobów najstarszej nekropolii toruńskiej na cele zwiedzania, stworzenia mapy nekropolii.
7. Promocja dziedzictwa związanego z powstaniem i działaniem Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (zbiory sztuki artystów działających na UMK, kampus UMK, dorobek naukowców).
8. Stworzenie szlaku turystycznego promującego wodne tradycje i dziedzictwo Torunia, w oparciu o potencjał wodny miasta, jako sposób na integrację wielu

różnych istniejących działań i zasobów oraz promocja mniej znanych miejsc i symboli wodnych w Toruniu jako możliwość wykreowania nowej tożsamości mieszkańców i docenienia tradycji istotnej dla mieszkańców, przywrócenie w pamięci mieszkańców wodnego dziedzictwa i związanej z wodą historii, nie tylko promocja na potrzeby turystów, ale i na potrzeby budowania lokalnej tożsamości:

- a) budowa szlaku „Co widział Kopernik stając nad Wisłą” – połączenie osoby Kopernika i historii dawnej Torunia z obecnymi zasobami i inicjatywami: rejsami łodziami flisaczymi, zwiedzaniem Olęderskiego Parku Etnograficznego w Wielkiej Nieszawce - połączenie turystyki pieszej, rowerowej i wodnej,- budowa szlaku promującego symbole wodne budujące charakter różnych dzielnic Torunia: wodne osiedla, Struga Toruńska, Kaszownik, wieża ciśnień, stacja wodociągowa na Bielanach),
 - b) ustawienie tablic informacyjnych zaznaczające ważne miejsca wodnej historii i dziedzictwa Torunia oraz znaczenia gospodarczego tego dziedzictwa: Struga Toruńska, Kaszownik.
9. Zwiększenie dostępności obiektów kultury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym instytucji zlokalizowanych w Zespole Staromiejskim:
- a) budowa chodnika zwiększająca fizyczną dostępność Krzywej Wieży dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi.
10. Zwiększenie dostępności zbiorów sztuki dla osób niedowidzących:
- a) stworzenie pokazowych modeli lub kopii rzeźb gotyckich przeznaczonych do doświadczania dotykiem.
11. Propozycja budowy tężni w Toruniu jako nowej atrakcji turystycznej, może na Jarze, dookoła wieżowce.

Kultura:

12. Liczniejsze działania międzysektorowe na styku kultury, dziedzictwa i turystyki, oferujących uczestnikom w ramach jednej imprezy różnorodność aktywności

13. Bezpłatne wejścia na wszystkie wydarzenia w ramach festiwalu Skyway.
14. Aktywniejsze działania Torunia w ramach Związku Miast Nowej Hanzы, m.in. pomoc w sieciowaniu się artystów w ramach Związku i wydarzeń przez Związki organizowanych.
15. Większa dostępność wydarzeń organizowanych przez miasto dla młodych lokalnych artystów jako wykonawców:
 - a) otwarte zapisy dla artystów na festiwal Skyway, które otworzą możliwość udziału młodym lokalnym artystom.
16. Inwestycje w mieście pokazujące w przestrzeni publicznej sztukę najnowszą, młodych artystów, np. murale.
17. Wsparcie lokalowe Miasta dla młodych artystów umożliwiające im twórczość artystyczną oraz stworzenie miejsca integracji młodych i rozwoju ich pasji:
 - a) utworzenie Inkubatora Kreatywności Artystycznej jako przestrzeni dedykowanej dla młodych artystów,
 - b) przeznaczenie zabytkowej Zajezdni Tramwajowej na miejsce integracji i pracy twórczej młodych.
18. Więcej informacji o nadchodzących wydarzeniach kulturalnych, większa ich publiczna dostępność oraz promocja wydarzeń kulturalnych wśród młodych mieszkańców za pomocą mediów społecznościowych, rolek, czy podczas wydarzeń skupiających młodych.
19. Wprowadzenie do repertuaru TOS muzyki towarzyszącej młodym ludziom na co dzień, np. muzyki z Wiedźmina, Minecrafta (gry/film).
20. Wsparcie rozwoju kultury w innych obszarach Torunia, poza Zespołem Staromiejskim, w tym powstawania instytucji kultury, też tworzonych przez NGO.
21. Deinstytucjonalizacja kultury i jej dywersyfikacja, rozlanie na inne, poza zespołem Staromiejskim, obszary Torunia, promocja zasobów znajdujących się w innych obszarach.

22. Zwiększenie dostępności obiektów kultury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym instytucji zlokalizowanych w Zespole Staromiejskim, np. budowa chodnika zwiększająca fizyczną dostępność Krzywej Wieży dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi.
23. Zwiększenie dostępności zbiorów sztuki dla osób niedowidzących, np. stworzenie pokazowych modeli/kopii rzeźb gotyckich przeznaczonych do doświadczania dotykiem.
24. Promocja XX-wiecznej historii Torunia i dorobku osób tu mieszkających, architektury, promocja działalności UMK i historii szkół średnich:
- a) promocja dorobku Zespołu Szkół Samochodowych w Toruniu, eksponatów w postaci własnoręcznie wykonanych przez pokolenia uczniów samochodów,
 - b) promocja Automobilklubu,
 - c) utworzenie Muzeum Pojazdów Zabytkowych jako wspólnego przedsięwzięcia Metropolii Toruńskiej,
 - d) promocja Piwnic.
25. Inwestycje w mieście pokazujące w przestrzeni publicznej sztukę najnowszą, młodych artystów, np. murale.
26. Wykorzystanie do promocji regionu zespołów ludowych, obecność zespołów ludowych na regionalnych imprezach.

Dziedzictwo:

27. Promocja Kultury Toruńskiego Piernika wpisanej na listę niematerialnego dziedzictwa UNESCO jako jeden z głównych celów Miasta
28. Zwiększenie dostępności obiektów kultury i ich zasobów dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym instytucji zlokalizowanych w Zespole Staromiejskim.
29. Stworzenie pokazowych modeli/kopii rzeźb gotyckich przeznaczonych do doświadczania dotykiem na potrzeby osób niedowidzących.

30. Stworzenie szlaku turystycznego promującego wodne tradycje i dziedzictwo Torunia, w oparciu o potencjał wodny miasta.
31. Konieczność wprowadzenia ograniczeń najmu krótkoterminowego na wzór wielu miast europejskich w celu ochrony zabytkowej tkanki miasta przed degradacją, ochrony komfortu życia mieszkańców stałych miasta, zapobieganiu niekontrolowanemu wzrostowi czynszów.
32. Zwiększenie dotacji Miasta na prace drobne, pojedyncze działania zmierzające do zachowania substancji zabytkowej obiektu, np. zachowanie stolarki w konkretnym obiekcie, zachowanie stropu w innym, dachówki, polichromii:
 - a) stworzenie Funduszu Ochrony Zabytków, na wzór krakowskiego rozwiązania.
33. Opracowanie długofalowej strategii ochrony drewnianej architektury miejskiej, jako pionierskiej w Polsce:
 - a) obowiązkowe utworzenie parków kulturowych budownictwa szkieletowego,
 - b) utworzenie Centrum Architektury Drewnianej.
34. Inwentaryzacja najstarszej nekropolii toruńskiej, w celu przywrócenia pamięci o wybitnych obywatelach i obywatelkach Torunia, postaciach wyjątkowych w historii najnowszej miasta, pionierach działań na wielu polach: ochrony zdrowia, ochrony zabytków, naukowczyń i naukowców, twórczyń i twórców kultury itp., oraz zadbania o ich groby:
 - a) inwentaryzacja grobów najstarszej nekropolii toruńskiej na cele zwiedzania, stworzenia mapy nekropolii,
 - b) poprawa infrastruktury towarzyszącej najstarszej toruńskiej nekropolii – poprawa nawierzchni ul. Gałczyńskiego, ustawienie toalet dla odwiedzających przy każdym wyjściu z cmentarza.

35. Promocja i ochrona krajobrazu kulturowego wszystkich części Torunia, nie tylko Zespołu Staromiejskiego, ze względu na ochronę charakteru i klimatu miasta jako całości:

- a) Dostosowanie – poprzez wprowadzenie odpowiednich przepisów – nowoczesnej architektury powstającej w Toruniu do charakteru zabudowy historycznej poprzez zastosowanie detalu architektonicznego nawiązującego do historycznej zabudowy, kolorystyki, czy typu okładzin,
- b) wprowadzenie przepisów o dopuszczalnej maksymalnej wysokości nowych zabudowań w celu ochrony „reprezentatywności miasta”.

Wnioski

W dyskusji dominowały postulaty objęcia promocją i ochroną również innych, poza Zespołem Staromiejskim, obszarów Torunia, utworzenia nowych szlaków turystycznych, dowartościowania, ochrony i promocji tradycji wodnych oraz dziedzictwa i historii XIX i XX wieku, rozszerzenia działań kulturalnych na inne dzielnice Torunia i utworzenia tam lokalnych instytucji kultury, oraz niewystarczającej dostępności, fizycznej obiektów zabytkowych i instytucji kultury oraz informacyjnej wydarzeń kulturalnych. Jednocześnie podkreślano wyjątkowość i najwyższą wartość Zespołu Staromiejskiego i konieczność większej instytucjonalnej i prawnej jego ochrony przed degradacją.

Sport i kultura fizyczna

Informacje podstawowe

Gospodarze warsztatu:	Adam Szponka , III Zastępca Prezydenta Miasta Torunia, Andżelika Dzięgiel-Poślada , dyrektor Wydziału Sportu i Rekreacji Urzędu Miasta Torunia, Tomasz Górzyński , dyrektor Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Toruniu.
Moderatorzy:	Anna Lamers, Mateusz Strzałkowski.
Liczba uczestników:	75 osób

Wyzwania

1. Kluczowe słabości:

- a) Zbyt mała współpraca między oświatą a klubami i stowarzyszeniami.
- b) Komunikacja na wielu płaszczyznach: pomiędzy klubami a szkołami, pomiędzy organizatorami wydarzeń a mieszkańcami. Niewystarczająca promocja lub jej brak: wydarzeń, klubów, treningów i zajęć.
- c) Podkreślenie sportu dzieci – 80-90% dzieci, które przychodzą na pierwsze zajęcia do klubu, nie potrafi prawidłowo wykonać najprostszych ćwiczeń. Jednocześnie rosnące wady postawy wśród dzieci i młodzieży.
- d) Brak sal sportowych lub ich kosztowny wynajem, szczególnie dla stowarzyszeń oraz stan infrastruktury (np. brak toru kolarskiego, placów do gry w bule), niedostępne boiska szkolne.
- e) Wyszakowanie kadry nauczycieli WF i klubowej.
- f) Brak grup koedukacyjnych w grupach młodzieżowych, co uniemożliwia dalsze trenowanie przez brak wystarczającej liczby osób do utworzenia zespołów z danych grup wiekowych.

2. Problemy generujące bariery:

- a) Współpraca a nie rywalizacja na poziomie zajęć dla wszystkich grup wiekowych.
- b) Niewystarczający udział młodzieży w rozmowach o ich potrzebach, perspektywie.
- c) Pytanie dot. sprawczości ostatnich sukcesów sportowych w kontekście zainteresowania młodych osób sportem (przykład sukcesów w siatkówce) – czy to działa?
- d) Brak dostępności zajęć amatorskich dla osób po 13 r.ż. zaczynających uprawiać sport.
- e) Przejście z wieku dziecięcego do profesjonalizmu – nie potrafimy wyłuskać talentów na tym etapie – rozwiązaniem może być jakiś rodzaj certyfikacji i przyglądanie się wynikom tych osób.
- f) Mała liczba bezpłatnych albo tanich zajęć sportowych dla seniorów na poziomie osiedli oraz konieczność opłacania zajęć przez osoby zrzeszone w Toruńskim Uniwersytecie Trzeciego Wieku (przykład zajęć na basenie UMK).
- g) Koncentracja na dwóch grupach: dzieciach i młodzieży oraz seniorach, z pominięciem innych grup.
- h) Sporadyczne i mało atrakcyjne kampanie społeczne.
- i) Niedostępna infrastruktura dla osób z niepełnosprawnością oraz niedobór trenerów z odpowiednim przygotowaniem.
- j) Brak programów wspierających aktywność pracowników.

3. Główne zagrożenia:

- a) Wyjazd młodych osób z Torunia z powodu braku możliwości kontynuowania treningów (z powodu braku grup wiekowych, trenerów, infrastruktury).

- b) Małe wsparcie sportowców pod względem medycyny sportowej (brak dużego ośrodka medycyny sportowej).
- c) Aktywność dzieci i młodzieży przed telefonem i komputerem i mała liczba zajęć pozalekcyjnych.
- d) Duży nacisk na sport wyczynowy i sukcesy zawodowców, a mniejsze wsparcie dla amatorów.

Cele rozwojowe

1. Naczelny cel strategiczny:

Wzmocnienie różnorodności zajęć dla dzieci i młodzieży i tym samym ich wzmocnienie ich rozwoju poprzez nastawienie na zajęcia ogólnorozwojowe.

Poprawa systemu promocji toruńskich sportowców/czyń i ich sukcesów, przede wszystkim w sportach olimpijskich oraz dyscyplinach mniej popularnych. To oni są motorem napędowym dla kolejnych osób.

2. Cele krótkoterminowe:

- a) Promocja sportu, w tym dotarcie z informacją do młodych ludzi, w tym promocja i wzmocnienie programu SKS.
- b) Sieciowanie klubów, szkół, ludzi działających dla sportu.
- c) Stworzenie bazy klubów, zajęć, wydarzeń sportowych w mieście, łatwo dostępnych dla wszystkich zainteresowanych i sieciowanie zajęć bezpłatnych.
- d) Pobudzenie aktywności na boiskach lokalnych, np. na ulicach Osiedlowej, św. Józefa.
- e) Różnorodność dyscyplin – pokazywanie młodzieży na etapie szkoły podstawowej różnych dyscyplin sportu tak, by mogły poznać charakterystykę każdego sportu i mogły sobie wybrać dyscyplinę świadomie.

- f) Wsparcie powstawania terenów zielonych, gdzie można uprawiać sport, w szczególności na osiedlach.
 - g) Oferta rodzinna oraz dla osób nieuczestniczących w zajęciach (np. osób, które przywożą dzieci), oferta zajęć pozaszkolnych (w ofercie sportów rodzinnych należy wybrać konkretne dyscypliny, a nie wszystkie - propozycja utworzenia np. klubów tanecznych).
 - h) Obniżenie progu działalności klubów dla sportów defaworyzowanych (np. piłka nożna kobiet, hokej kobiet), które ubiegają się o granty (nie mogą aplikować z powodu zbyt krótkiej działalności).
 - i) Wspieranie TUTW celem uaktywnienia ludzi starszych oraz dofinansowanie zajęć sportowych osobom w wieku emerytalnym.
3. Długoterminowe kierunki działań:
- a) Sport jako zachęta dla ludzi z „zewnątrz” by zostawać w Toruniu na stałe.
 - b) Zauważanie, że kolarstwo jest jednym z najważniejszych sportów Torunia.
 - c) Skupienie się na obecnych w Toruniu sportach, by były koedukacyjne (problem braku w niektórych grupach wiekowych drużyn np. z powodu braku chętnych) i by sportowcy nie musieli opuszczać Torunia (lub dojeżdżać na zajęcia do innego miasta) jeśli chcą trenować i rozwijać się.
 - d) Szukanie pasjonatów wśród osób pracujących z dziećmi i młodzieżą.
 - e) Pod względem grup: wzmocnienie dzieci i młodzieży, grupy osób w średnim wieku 30-60 oraz seniorów i Masters – zadbanie o wszystkie.
 - f) Stawianie na sporty drużynowe – pomocne w dorosłym życiu w pracy grupowej i kontaktach międzyludzkich (np. piłka nożna dziewcząt - która się bardzo rozwija).
 - g) Stawianie na sporty wodne - elementarna nauka pływania i wzmocnienie bezpieczeństwa w tym celu. Przykład Holandii – egzaminy na karty pływackie dla dzieci.
 - h) Sporty motorowe – propagowanie ich również wśród amatorów, co jest również ważne np. pod względem bezpieczeństwa na drodze.

- i) Zbudowanie świadomości jak ważny jest sport i ruch w życiu codziennym (profilaktyka); propagowanie sportu dla ludzi dojrzałych/sportów rekreacyjnych i małoinwazyjnych.
- j) Potrzeba wsparcia zdrowia sportowców, może przez stworzenie ośrodka badawczego w rodzaju Centrum Medycyny Sportowej.

Rozwiązania

1. Propozycje działań instytucjonalnych i organizacyjnych:

- k) Wzmocnienie szkolenia kadry trenerskiej oraz nauczycieli WF, również przez szkolenia z zakresu żywienia, psychologii, fizjoterapii oraz wzmocnienie roli nauczycieli WF oraz docenienie i premiowanie ich za skierowanie utalentowanej młodzieży do klubów.
- l) Podkreślenie, że są organizowane w Toruniu kursy i szkolenia dla kadry trenerskiej, np. przez Toruński Związek Krzewienia Kultury Fizycznej oraz wiele zajęć dla dzieci i młodzieży, w tym darmowych.
- m) Tworzenie przez kluby krótko- i średnioterminowych strategii rozwoju przy sportach, w których biorą udział osoby powyżej 12 r.ż., i jednocześnie kluby te powinny być rozliczane z wyników.
- n) Nawiązanie współpracy na poziomie regionalnym z Urzędem Marszałkowskim by rozwijać kluczowe dyscypliny w regionie, nie zamykając się na dyscyplinach letnich.
- o) Przywrócenie Velo Toruń oraz reaktywacja wyścigu kolarskiego – kontekst obostrzeń organizacyjnych oraz dużej liczby osób potrzebnych do obsługi tego wyścigu.
- p) Stworzenie i promowanie wspólnej strony internetowej i stron w mediach społecznościowych dotyczących oferty i dostępności klubów według podziału na grupy dostępowe w tym dzieci, młodzież, seniorzy, osób z niepełnosprawnością, grup defaworyzowanych – stworzenie filtru na stronie do szybkiego wyszukiwania informacji.

q) Granty dla klubów osiedlowych.

2. Koncepcje inwestycyjne i infrastrukturalne:

a) Inwestycje w sprzęt i infrastrukturę, w tym utworzenie placów/terenów do gry w nowe sporty, np. bule, tor kolarski, przy jednoczesnym maksymalnym wykorzystaniu obecnej jak i nowej infrastruktury sportowej.

b) Większa dostępność (pod względem miejsc, ale również finansowym) infrastruktury sportowej.

c) Modernizacja obiektów i dostosowanie do osób z niepełnosprawnościami.

d) Inwestycje w lokalne centra sportowe.

3. Propozycje edukacyjne i społeczne:

a) Zajęcia otwarte na osiedlach i w parkach.

b) Powrót gimnastyki korekcyjnej w szkołach.

c) Stworzenie oferty podnoszącej sprawność fizyczną poprzez zakłady pracy (organizowanie przerw ruchowych i zajęć w firmach, konkursy i wyzwania sportowe wśród pracowników).

d) Wolontariat seniorów.

e) Powołanie ambasadorów sportu.

f) Wsparcie sportu amatorskiego przez organizację turniejów i lig.

g) Regularne akcje społeczne, edukacje i profilaktyczne w szkołach oraz mediach.

Wnioski

1. Dominującym celem jest stworzenie łatwo dostępnej bazy wiedzy dotyczącej prowadzonych zajęć, dostępnych obiektów, zawodów oraz innych wydarzeń sportowych. Często oferta już istnieje i jest gotowa do wykorzystania, jednak informacje o niej są słabo rozpowszechnione.

2. Uczestnicy podkreślili znaczenie kontynuowania dialogu i współpracy interesariuszy miejskich (mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, środowiska akademickiego i samorządu).
3. Podczas spotkania dużo mówiło się o znaczeniu sportu młodzieżowego, jego roli w rozwoju fizycznym, psychicznym i społecznym młodych ludzi oraz potrzebie podejmowania działań w tym obszarze. Nastolatki aktywnie uczestniczyły w dyskusji – wyraźnie chciały się wypowiadać i współpracować nad poprawą sytuacji. Jednocześnie wskazywały na braki w systemie, zwłaszcza na ograniczoną ofertę sportów zespołowych dla dziewcząt, takich jak piłka nożna czy hokej, co tworzy istotną lukę w tym wieku.
4. Wszystkie zgłoszone pomysły, propozycje i rekomendacje zostaną uwzględnione jako materiał wyjściowy do dalszych prac nad Strategią Rozwoju Torunia.

Środowisko i klimat

Informacje podstawowe

Gospodarze warsztatu:	Paweł Gulewski , Prezydent Miasta Torunia, Marcin Urbański , dyrektor Wydziału Środowiska i Ekologii Urzędu Miasta Torunia, Joanna Peptowska , prezes Miejskiego Przedsiębiorstwa Oczyszczania w Toruniu.
Moderatorzy:	Joanna Suchomska , Mikołaj Filipiak .
Liczba uczestników:	40 osób

Wyzwania

1. Kluczowe słabości:
 - a) Problemy związane z utrzymywaniem czystości w mieście, w tym niski procent odpadów segregowanych i zanieczyszczenie przestrzeni miejskiej odpadami (np. wielkogabarytowymi).
 - b) Brak polityk i rozwiązań dotyczących skutków zmian klimatu w odniesieniu do osób starszych.
 - c) Niewłaściwe utrzymywanie terenów zieleni, w tym brak zabezpieczeń przy cięciach pielęgnacyjnych, zbyt rozległe przycinanie drzew (do 70% korony) czy brak nadzoru dendrologicznego.
2. Problemy generujące bariery:
 - a) Nierówny dostęp do infrastruktury rowerowej oraz niewystarczająca jakość infrastruktury rowerowej (np. w okolicach Jordanek i na ul. Kujawskiej).
 - b) Nadmiar samochodów w porównaniu z dostępem przestrzeni publicznej.
3. Główne zagrożenia:
 - a) Długotrwałe susze i niski poziom wód.

- b) Zmiany klimatyczne i ich wpływ na jakość życia, szczególnie wobec osób starszych.

4. Inne problemy:

- a) Wprowadzanie gatunków ozdobnych – rekomendacja projektowania nasadzeń od gatunków rodzimych przy nadzorze botaników.
- b) Stosowanie dmuchaw spalinowych do oczyszczania chodników lub dróg rowerowych.
- c) Niski poziom czystości w komunikacji miejskiej.

Cele rozwojowe

1. Naczelny cel strategiczny dla obszaru:

Rozwój Torunia jako miasta czystego i odpornego na efekty zmian klimatu.

2. Cele krótkoterminowe:

- a) Wzmocnienie edukacji ekologicznej, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarowania wodą i odpadami.
- b) Rozwój ogrodów społecznych jako małych form zieleni miejskiej oraz miejsc budowania relacji społecznych.
- c) Mapowanie obszarów najbardziej narażonych na skutki zmian klimatu.
- d) Utworzenie parku na Bielanych

3. Długoterminowe kierunki działań:

- a) Zacieśnienie współpracy z naukowcami z zakresu nauk przyrodniczych UMK na rzecz wspólnych działań dla miasta.
- b) Zmapowanie naturalnych terenów zieleni w skupiskach zamieszkania i objęcie ich ochroną przed zabudową w planach miejscowych
- c) Kształtowanie zieleni miejskiej z udziałem zawodowych przyrodników.

Rozwiązania

1. Propozycje działań instytucjonalnych i organizacyjnych:

- a) Wprowadzenie nowego harmonogramu czyszczenia ulic, uwzględniającego potrzeby mieszkańców np. w zakresie technik i narzędzi.
- b) Powołanie zespołu odpowiedzialnego za diagnozę obszarów dotkniętych zmianami klimatycznymi.
- c) Monitoring wpływu infrastruktury na dobrobyt mieszkańców Torunia (np. monitorowanie pola elektromagnetycznego, szczególnie w okolicach szkół).
- d) Ograniczenie częstotliwości koszenia trawników w celu zapewnienia bazy pokarmowej dla owadów zapylających i zmniejszenia przesuszania gleby.
- e) Monitoring śladu węglowego miasta.

2. Koncepcje inwestycyjne i infrastrukturalne:

- a) Rozwój infrastruktury dróg rowerowych uwzględniając m.in. Lewobrzeże.
- b) Utworzenie zielonego skweru i tężni na terenie Osiedla Jar.
- c) Utworzenie nowego parku Bielany.
- d) Zadbanie o zielenie uliczną, w tym o pasy zieleni przy drogach rowerowych i pieszych.
- e) Budowa podziemnych śmietników także poza starówką.
- f) Rozbudowa Osiedla Jar o wysokie budynki wielorodzinne.
- g) Zapewnienie prawidłowego sadzenia drzew oraz pielęgnacji w pierwszych latach po nasadzeniu.
- h) Zwiększenie liczby nasadzeń drzew.
- i) Ochrona Wrzosowiska jako obszaru naturalnego.
- j) Wspieranie budownictwa biofilnego oraz podniesienie standardu budownictwa komunalnego (m.in. mieszkania z dużymi balkonami).

3. Propozycje edukacyjne i społeczne:

- a) Rozwój edukacji ekologicznej, w tym w zakresie gospodarowania odpadami i wodą
- b) Inwentaryzacja miejsc do zachowania w stanie zieleni naturalnej przy udziale mieszkańców (zgłoszenia, mapowanie) oraz stworzenie aplikacji wykorzystującej istniejące mapy i materiały
- c) Rozwój ogrodów społecznych jako miejsc edukacji ekologicznej i wzmacniania relacji społecznych.

Wnioski

- 1. W dyskusji dominowały podnoszone przez uczestników i uczestniczki problemy związane z codziennym funkcjonowaniem w mieście, jakością życia, na którą wpływa to czy miasto jest zadbane, czyste, dostępne dla różnych grup i z dostępem do zieleni.
- 2. Ważną kwestią jest przygotowanie miasta do skutków zmian klimatu pod względem zabezpieczenia infrastruktury, wsparcia społecznego i edukacji.

Spójność i dostępność infrastrukturalna miasta

Informacje podstawowe

Gospodarze warsztatu:	Rafał Pietrucień, I Zastępca Prezydenta Miasta Torunia, Anna Głuszek, dyrektor Wydziału Strategii i Projektów Rozwojowych Urzędu Miasta Torunia, Katarzyna Kalkowska, dyrektor Biura Architekta Miasta Urzędu Miasta Torunia, Marcin Kowallek, dyrektor Wydziału Gospodarki Komunalnej Urzędu Miasta Torunia, Zbigniew Wyszogrodzki, prezes Miejskiego Zakładu Komunikacji w Toruniu.
Moderatorzy:	Marcin Świtoniak, Alicja Broncel.
Liczba uczestników:	20 osób

Wyzwania

1. Kluczowe słabości:

- a) Brak spójnego, efektywnego systemu komunikacji publicznej łączącego główne osiedla Torunia z centrum oraz z Dworcem Głównym.
- b) Zbyt duże przestoje i powielanie przejazdów linii autobusowych – autobusy kursują nieregularnie, a połączenia są źle zsynchronizowane.
- c) Niedostateczne połączenie zewnętrzne – brak planowanego szybkiego połączenia z Centralnym Portem Komunikacyjnym oraz z Bydgoszczą (brak linii tramwajowej lub szybkiego transportu między miastami).
- d) Brak infrastruktury Park&Ride w kluczowych punktach miasta (m.in. przy Dworcu Głównym).

- e) Niewystarczająca dostępność piesza i rowerowa, zwłaszcza w rejonach stacji i przystanków – brak bezpiecznych dojazdów oraz połączenia ścieżek rowerowych (np. z Łysomic).
- f) Brak ogólnodostępnych ławek i stref odpoczynku na Starówce – dominacja barów i restauracji
- g) Miejsca publiczne niedostosowane do potrzeb mieszkańców, niezapewniające komfortu (niewielka ilość toalet publicznych, darmowych miejsc do siedzenia i zacienionych przestrzeni).
- h) Słaba jakość oświetlenia ulicznego oraz brak cienia na przystankach autobusowych.
- i) Dworzec Główny postrzegany jest jako antywizytówka miasta – przestrzeń przed dworcem zdominowana przez samochody; dworzec odizolowany od reszty miasta.
- j) Niedostateczna punktualność autobusów miejskich (spóźnienia, odjazdy przed wyznaczoną godziną).

2. Problemy generujące bariery:

- a) Nadmierna samochodocentryczność – zbyt duży ruch samochodów w centrum, ograniczona przestrzeń dla pieszych i rowerzystów.
- b) Wykluczenie komunikacyjne niektórych dzielnic (np. Rudak) z powodu słabej jakości połączeń komunikacją miejską.
- c) Brak odpowiedzialnej instytucji lub osoby nadzorującej stan infrastruktury pieszej – postulat powołania „oficera chodnikowego”.
- d) Brak spójności w planowaniu inwestycji transportowych (równoległe inwestycje bez analiz ekonometrycznych).
- e) Niewykorzystanie gazów z wysypiska śmieci jako źródła energii dla miasta.

3. Główne zagrożenia:

- a) Pogarszająca się jakość przestrzeni publicznej i jej prywatyzacja, co ogranicza dostępność centrum dla mieszkańców.

- b) Brak rozwiązań alternatywnych wobec transportu indywidualnego, co zwiększa korki i emisję spalin.
- c) Niedostosowanie infrastruktury transportowej do wymogów zrównoważonego rozwoju i zmian klimatu.
- d) Brak efektywnego systemu zarządzania energią i wodą w mieście (m.in. potrzeba lepszego wykorzystania wody z oczyszczalni w Starym Toruniu).

Cele rozwojowe

1. Naczelny cel strategiczny:

Rozwój zrównoważonego, dostępnego i przyjaznego mieszkańcom systemu transportu publicznego oraz przestrzeni miejskiej sprzyjającej mobilności pieszej i rowerowej.

2. Cele krótkoterminowe:

- a) Poprawa jakości komunikacji miejskiej – skrócenie odstępów między kursami do 15 minut, likwidacja powielających się linii.
- b) Usprawnienie połączenia między kluczowymi dzielnicami (np. Skarpa–Dworzec Główny, Rudak–centrum).
- c) Powołanie „oficera chodnikowego” odpowiedzialnego za utrzymanie infrastruktury pieszej.
- d) Wprowadzenie stref ograniczonego ruchu samochodowego w centrum i rozwój systemu Park&Ride.
- e) Modernizacja oświetlenia ulicznego i przystanków autobusowych, zapewnienie cienia i komfortu oczekiwania.
- f) Usprawnienie zarządzania energią i surowcami – wykorzystanie gazów wysypiskowych i wody z oczyszczalni.

3. Długoterminowe kierunki działań (wizje):

- a) Toruń jako miasto niskoemisyjne, oparte na zrównoważonych formach transportu (tramwaje, rowery, transport publiczny, kolej).
- b) Stworzenie zintegrowanego systemu komunikacji metropolitalnej Bydgoszcz–Toruń.
- c) Miasto dostępne dla wszystkich – z wysokiej jakości przestrzeniami publicznymi, toaletami i strefami odpoczynku.
- d) Wzmacnianie postaw proekologicznych i rozwiązań inteligentnych (Smart City, transport elektryczny, analiza ekonometryczna ruchu).

Rozwiązania

1. Propozycje działań instytucjonalnych i organizacyjnych:

- a) Powołanie „oficera chodnikowego”, miejskiego koordynatora ds. infrastruktury pieszej.
- b) Wprowadzenie systemu analiz ekonometrycznych dla planowania sieci transportowej i synchronizacji kursów – współpraca ze środowiskiem akademickim (ekonomistami) w celu optymalizacji połączeń komunikacji publicznej.
- c) Stworzenie kampanii promującej korzystanie z transportu publicznego, rowerów i systemu Park&Ride.
- d) Opracowanie programu poprawy dostępności przestrzeni publicznej na Starówce (ławki, toalety, cień, strefy odpoczynku).

2. Koncepcje inwestycyjne i infrastrukturalne:

- a) Budowa północnej obwodnicy Torunia w celu odciążenia centrum z ruchu samochodowego.
- b) Utworzenie tramwajowego połączenia metropolitalnego Bydgoszcz–Toruń.

- c) Rozbudowa sieci tramwajowej w mieście oraz modernizacja połączeń międzyosiedlowych.
 - d) Stworzenie nowoczesnych parkingów Park&Ride (zwłaszcza przy dworcu Toruń Główny).
 - e) Budowa gondoli z Kępy Bazarowej do centrum miasta jako alternatywnej formy transportu turystycznego i komunikacyjnego.
 - f) Likwidacja szykan drogowych i wprowadzenie przejść dla pieszych (zebr) na ulicach Świętego Józefa i Osiedlowej.
 - g) Budowa ścieżki rowerowej łączącej Toruń z Łysomicami oraz modernizacja dojść do stacji na Katarzynce.
 - h) Wykorzystanie gazów z wysypiska śmieci do produkcji energii oraz wykorzystanie wody z oczyszczalni w Starym Toruniu do poprawy retencji.
3. Propozycje edukacyjne i społeczne:
- a) Kampania informacyjna na temat zrównoważonej mobilności i korzyści z transportu publicznego.
 - b) Promowanie postaw proekologicznych – oszczędność energii, korzystanie z pojazdów elektrycznych.
 - c) Edukacja mieszkańców w zakresie praw i zasad korzystania z przestrzeni publicznej oraz roli pieszych w mieście.

Wnioski

1. Najważniejszym postulatem uczestników jest zwiększenie dostępności i jakości transportu publicznego w Toruniu przy równoczesnym ograniczeniu dominacji samochodów w centrum miasta.
2. Uczestnicy sygnalizowali również konieczność zwiększenia dostępności miasta dla pieszych oraz przekształcenia przestrzeni publicznych tak, by ograniczyć ich prywatyzację i podnieść komfort użytkowania.

Bezpieczeństwo

Informacje podstawowe

Gospodarz warsztatu:	Krzysztof Mitręga, Pełnomocnik Prezydenta ds. Bezpieczeństwa
Moderatorzy:	Patryk Tomaszewski, Alicja Broncel.
Liczba uczestników:	40 osób

Wyzwania

1. Kluczowe słabości:
 - a) Niedostateczna liczba schronów i innych miejsc schronień oraz brak informacji o tych, które istnieją.
 - b) Brak wiedzy o procedurach postępowania w sytuacji zagrożenia.
 - c) Brak informacji dopasowanych do różnych odbiorców: młodych, seniorów.
 - d) Niski poziom poczucia wspólnoty, brak chęci włączenia się w działania obronne.
 - e) Brak zakazu fotografowania obiektów infrastruktury krytycznej.
 - f) Niewystarczająca dostępność broszur wyjaśniających procedury postępowania w sytuacji zagrożenia (np. niedostępność dla osób wykluczonych cyfrowo).
2. Problemy generujące bariery:
 - a) Hejt w Internecie.
 - b) Niewystarczająca opieka psychologiczna w szkole dla ofiar i sprawców przemocy.
 - c) Niewystarczająca edukacja rodziców w zakresie hejtu i przeciwdziałania przemocy.
 - d) Dezinformacja.

3. Główne zagrożenia:

- a) Brak wiedzy o zagrożeniach i nieznanomość procedur postępowania w sytuacji zagrożenia.
- b) Hejt oraz przemoc w szkole i Internecie.

Cele rozwojowe

1. Naczelny cel strategiczny dla obszaru:

Podniesienie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców i ich świadomości, jak postępować w sytuacji zagrożenia

2. Cele krótkoterminowe:

- a) Usprawnienie komunikacji z mieszkańcami miasta w kwestii bezpieczeństwa, przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeb seniorów i osób ze specjalnymi potrzebami lub wykluczonych cyfrowo.
- b) Podniesienie liczby szkoleń, np. dotyczących przemocy w Internecie czy reagowania w czasie zagrożeń dla mieszkańców.
- c) Włączenie różnych wspólnot – rad seniorów, Rad Okręgów do działań na rzecz bezpieczeństwa.
- d) Zwiększenie liczby patroli w przestrzeni miejskiej.

3. Długoterminowe kierunki działań:

- a) Zabezpieczenie energii, wody i żywności.
- b) Umocnienie poczucie wspólnoty mieszkańców.
- c) Stałe informowanie, ale także szkolenia mieszkańców, nie tylko skierowane do uczniów.
- d) Przeciwdziałanie dezinformacji i podnoszenie świadomości na jej temat.
- e) Podniesienie bezpieczeństwa w komunikacji miejskiej.
- f) Podniesienie bezpieczeństwa osób pieszych.
- g) Podniesienie poziomu bezpieczeństwa kobiet, osób starszych i dzieci.

- h) Przyspieszenie tempa wdrażania działań na rzecz bezpieczeństwa, w szczególności przygotowywania miejsc schronienia.

Rozwiązania

1. Propozycje działań instytucjonalnych i organizacyjnych:

- a) Współpraca z radami okręgów i szkołami w zakresie zwiększania świadomości mieszkańców na temat bezpieczeństwa.
- b) Zwiększenie liczby patroli w mieście.
- c) Monitorowanie miejsc niebezpiecznych w mieście i zrobienie ich audytu.
- d) Szkolenia dotyczące dezinformacji.
- e) Kontrola treści pojawiających się w komentarzach pod postami na lokalnych portalach w celu uniknięcia rozprzestrzeniania się dezinformacji.
- f) Rozwiązania techniczne na toruńskich portalach uniemożliwiające publikowanie pełnych hejtu komentarzy (analogiczne do rozwiązań wdrożonych na platformie Allegro).
- g) Rozesłanie poradników bezpieczeństwa do skrzynek pocztowych wszystkich mieszkańców.

2. Koncepcje inwestycyjne i infrastrukturalne:

- a) Monitoring komunikacji, zapewnienie systemu szybkiej łączności ze służbami w pojazdach MZK.
- b) Utworzenie kolejnego komisariatu policji.
- c) Zwiększenie liczby ośrodków edukacji wojskowej w Toruniu.

3. Propozycje edukacyjne i społeczne:

- a) Edukacja na temat przemocy, w tym przemocy w Internecie – działania edukacyjne skierowane również do rodziców.
- b) Rozpowszechnienie wytycznych, gdzie można ukryć się w sytuacji zagrożenia, jakie miejsca mogą posłużyć za schronienie.

- c) Lepsze rozpowszechnienie ulotek na temat postępowania w sytuacji zagrożenia.
- d) Rozszerzenie edukacji do innych grup niż młodzież szkolna.
- e) Włączenie w działania promocyjne związane z bezpieczeństwem młodych, aby sami tworzyli sposoby komunikowania dopasowane do potrzeb rówieśników, odpowiednie formy nadawania komunikatu przyswajalne dla danej grupy odbiorców.
- f) Otoczenie opieką psychologiczną zarówno ofiar, jak i sprawców hejtu, aby zapobiegać eskalacji przemocy.
- g) Promowanie wiedzy o istniejących aplikacjach mogących podnieść poziom bezpieczeństwa poszczególnych grup (np. aplikacja Safe YOU dla kobiet; aplikacja Help dla seniorów).
- h) Edukacja na temat zapobiegania przemocy w miejscach publicznych (szkolenia dotyczące reagowania w sytuacjach, kiedy jest się świadkiem przemocy).
- i) Zorganizowanie otwartej debaty z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się bezpieczeństwem w celu przeprowadzenia dokładniejszej diagnozy i wypracowania kolejnych rozwiązań.

Wnioski

1. Konieczne jest zwiększenie dostępu do informacji o zagrożeniu i postępowaniu w sytuacjach zagrożenia, np. poprzez kanały informacyjne, jakimi mogą być rady okręgów, rada seniorów, szkoły itp.
2. Konieczność przeprowadzenia szkoleń dotyczących dezinformacji, przemocy, hejtu, postępowania w sytuacji zagrożenia i bycia świadkiem przestępstwa, do których dostęp miałyby jak najwięcej grup mieszkańców.

OPRACOWANIE MERYTORYCZNE RAPORTU

Biuro Dialogu i Innowacji Miejskich

Urzędu Miasta Torunia

ul. Wały gen. Sikorskiego 10, 87-100 Toruń

E: bdim@um.torun.pl

T: 56 611 87 04

Fundacja Stabilo

ul. Fosa Staromiejska 30/6, 87-100 Toruń

E: biuro@stabilo.org.pl